

Motion till riksdagen 2005/06:Kr414

av **Kenneth Lantz m.fl. (kd)**

Den ideella sektorn

Motionen delad mellan flera utskott

1 Innehållsförteckning

1	Innehållsförteckning.....	1
2	Förslag till riksdagsbeslut.....	2
3	Inledning	3
4	Den svenska folkrörelsetraditionen	3
5	Ett gemensamt ansvar för välfärden	4
6	Förbättra villkoren för den ideella sektorn	4
6.1	Avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer.....	4
6.2	Tydliga spelregler för statens förhållande till ideella sektorn.....	5
6.3	Initiera ny forskning.....	6
6.4	Stärk möjligheterna till åldersintegrerad verksamhet	6
6.5	Frivilligcentraler.....	7
6.6	Ideellt engagemang och ekonomisk reglering	7
6.7	Öka möjligheten till ersättning av mindre värde	8
6.8	Mervärdesskatt i ideella sektorn.....	8
6.9	Uppmärksamma FN:s frivilligdag i Sverige.....	9

Fel! Okänt namn på

2 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att komplettera folkrörelsepolitikens mål.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om utveckling av den ideella sektorn.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om det gemensamma ansvaret för välfärden.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om införande av avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det snarast bör inledas ett arbete med att utveckla spelregler för relationerna mellan det offentliga och de ideella organisationerna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det bör avsättas fristående resurser för forskning och utveckling som rör det ideella engagemanget i Sverige.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en översyn av regelverket för ekonomiskt stöd till generationsövergripande verksamhet.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om den ekonomiska regleringen av ideella föreningar.
9. Riksdagen begär att regeringen skyndsamt lägger fram förslag kring skattefrihet för förmåner av mindre värde.¹
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om Mervärdesskatteutredningen.¹
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att FN:s frivilligdag bör uppmärksammas.

¹Yrkandena 4, 9 och 10 hänvisade till SkU.

3 Inledning

Den ideella sektorn, eller sociala ekonomin som den också kallas, verkar fristående från såväl privat som offentlig sektor. Det övergripande syftet är att göra konkret nytta för medlemmarna eller för andra grupper i samhället. Kännetecknande är att vinstintresset är underordnat. Organisationerna inom den sociala ekonomin, folkrörelser, föreningar, trossamfund och frivilligorganisationer fungerar som samhällets känselspröt. De är de första att hitta orättvisor, upptäcka kantigheter, kartlägga nya områden och anta nya utmaningar. Deras arbete för samhället i stort, för den demokratiska utvecklingen och för enskilda människor kan inte överskattas.

Samhället måste ta ett större ansvar för att stödja utvecklingen av den sociala ekonomin. Under den borgerliga regeringen inleddes ett arbete för utveckling av den ideella sektorn. Olika forsknings- och utredningsprojekt initierades och en beredning för utveckling av den ideella sektorn tillsattes. Allt arbete avbröts när Socialdemokraterna kom till makten 1994. Nu tio år senare har den socialdemokratiska regeringen gjort några tafatta försök att visa handlingskraft i dessa frågor. En interdepartemental arbetsgrupp tillsattes 2001, och hösten 2003 beslutade regeringen att göra en översyn av folkrörelsespolitiken och de olika insatser som görs riktade mot föreningslivet och den sociala ekonomin. Översynen har dock ännu inte ens påbörjats.

Regeringens ointresse för den ideella sektorn är anmärkningsvärd. Det nationella målet för folkrörelsepolitiken som riksdagen fastslagit är att ”människor skall ha bästa möjliga förutsättningar att bilda och delta i olika typer av folkrörelser och föreningar”. Kristdemokraterna anser att målet inte är tillräckligt. För att synliggöra statens ansvar för utvecklingen av den ideella sektorn bör målet kompletteras med följande tillägg: ”att stärka den ideella sektorn och utveckla dess roll i samhället.”

Det arbete som påbörjades i början av 1990-talet för att stödja och utveckla den ideella sektorn måste återupptas. Det finns många frågor som behöver belysas för att utvecklingen av den sociala ekonomin ska ske på ett sätt som berikar både den offentliga och den privata sektorn. Sektoriseringen inom den kommunala förvaltningen skapar problem, rollfördelningen mellan frivillig och kommunal verksamhet behöver klargöras, ansvarsförhållanden i samband med frivilliga insatser behöver utredas.

4 Den svenska folkrörelsetraditionen

Den svenska folkrörelsetraditionen är unik. En i internationell jämförelse stor del av befolkningen deltar aktivt i frivilligt engagemang för andra människors bästa. Enligt Demokratiutredningen uppger 52 % av de tillfrågade att de under det senaste året varit engagerade i någon form av ideellt arbete, inom någon organisation eller enskilt. Det offentliga måste värna och ta till vara detta enorma engagemang. Vid sidan av denna positiva bild kan det dock även konstateras (enligt Demokratiutredningen) att var fjärde medborgare är

Fel! Okänt namn på

passiv i samhällslivet och står utanför ett kontinuerligt socialt nätverk. Dessa deltar inte i något föreningsliv eller informella frivilliginsatser och har inte ett nätverk om minst tre personer. Det är en bild av ensamhet och utanförskap som det är såväl samhällets, enskilda medborgares som föreningslivets uppgift att bryta.

5 Ett gemensamt ansvar för välfärden

Kristdemokraterna vill stärka de ideella krafternas inflytande i samhället. Vi menar att samhället består av tre likvärdiga delar, den offentliga, den privata och den ideella. Alla delar har ett ansvar för den svenska välfärden. I det socialdemokratiska Sverige är det bara den offentliga delen av samhället som växer. Stat, landsting och kommuner får ett allt större ansvar på bekostnad av det privata och det ideella. Någonstans på vägen i uppbyggandet av välfärdsstaten har man tappat bort den frivilliga insatsen från den enskilda människan. Människor förväntar sig att det offentliga tar hela ansvaret för välfärden. Staten ska ordna allt från fritidsaktiviteter till sociala skyddsnet. Solidaritet har blivit liktydigt med att betala skatt.

Det offentliga har naturligtvis det yttersta ansvaret för varje enskild människa som lever och verkar i vårt samhälle, men i det arbetet har även samhällets andra delar en viktig funktion. I ett samhälle, där de offentliga krafterna samverkar med ideella och privata aktörer finns det större möjlighet att se och synliggöra varje enskild människa. Där delar samhällets aktörer på ansvaret för medborgarna. Där finns ett väl utbyggt offentligt skyddsnet men också ideella organisationer som fångar upp de som faller igenom. Där ges också privata företag möjlighet att delta i skapandet av den allmänna välfärden. Ett sådant samhälle vill vi kristdemokrater arbeta för att skapa.

6 Förbättra villkoren för den ideella sektorn

Staten ska ge den ideella sektorn goda villkor för att utveckla sin verksamhet. Dessa villkor ska också gälla lika för hela den ideella sektorn, oavsett om verksamheten är inriktad på kultur, idrott, välgörenhet eller något annat. Det ska heller inte vara avgörande vilken ålderssammansättning verksamheten har.

6.1 Avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer

Parallellt med och inom många av de traditionella folkrörelserna har det under årtionden vuxit fram ett stort antal ideella organisationer, föreningar och stiftelser vars syfte är att stödja och hjälpa utsatta grupper i samhället både inom och utanför landets gränser. Organisationerna kanaliserar människors

vilja att hjälpa andra och gör det utan eget vinstintresse. BRIS, Rädda Barnen, Cancerfonden, Röda Korset, Lutherhjälpen, Läkare utan gränser, Ecpat är bara några exempel på organisationer som gör ett ovärderligt arbete för sina medmänniskor. Allt fler människor bidrar med ett ekonomiskt stöd till dessa organisationer och de frivilliga insamlingarna uppgår till betydande belopp. I Sverige skänktes kontanta gåvor till de så kallade 90-kontona till ett värde av ungefär 3,7 miljarder kronor år 2003. Den totala summan för gåvor till samtliga ideella organisationer uppskattas till ungefär det dubbla. Även de senaste årens stora internationella katastrofer har ökat människors vilja att med ekonomiska bidrag hjälpa de som drabbas.

På många håll i världen och i de flesta EU-länder uppmanas människor att ge gåvor till ideella organisationer genom möjligheten att göra skatteavdrag. I Sverige däremot får varken privatpersoner eller företag göra avdrag för gåvor och donationer till ideella föreningar.

Kristdemokraterna anser att Sverige ska införa avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer. Som ett första steg vill vi ge regeringen i uppdrag att utreda förutsättningarna för att införa skatteavdrag för gåvor till ideella organisationer. Genom införande av skatteavdrag skulle bidragen till frivillig verksamhet i Sverige med all sannolikhet öka väsentligt, vilket skulle få stor betydelse både för de organisationer som berörs och för alla de människor som på olika sätt får stöd av eller kommer i kontakt med deras verksamhet. Kristdemokraterna anslår 700 miljoner år 2007 och lika mycket 2008 i statsbudgeten för att genomföra avdragsrätt för gåvor till organisationer.

Vi utvecklar vårt förslag vidare i motionen *Avdragsrätt för gåvor till ideella organisationer*.

6.2 Tydliga spelregler för statens förhållande till ideella sektorn

Den svenska välfärden står inför betydande förändringar och mycket stora utmaningar de närmaste åren. Kristdemokraterna anser att den ideella sektorn har en mycket viktig roll för att tillsammans med det offentliga möta dessa utmaningar. Det kräver dock en ordnad diskussion om hur roller, ansvar och resurser skall fördelas mellan det offentliga och det ideella. Tydliga spelregler behövs för att skapa en sammanhållen satsning från det offentliga som bygger på respekt för organisationernas egna idéer och värden, respekt för deras möjlighet att planera samt för deras frihet att också vara kritiker utan att drabbas ekonomiskt av det.

Bilden av hur det offentliga relation med frivilligorganisationerna ser ut i dag är inte positiv. Organisationerna vittnar alltför ofta om hur de känner sig styrda av knappa men specialdestinerade bidrag, projektkriterier och kortsiktiga finansieringsbeslut som kan ändras över en natt. Samtidigt har de en press på sig från människor som är beroende av deras verksamheter, såsom exempelvis hemlösa, utsatta kvinnor eller olika besöksgrupper. Organisationerna har dessutom ett ansvar för anställda ledare och kontrakt för lokaler.

Fel! Okänt namn på

Debatten om stabila spelregler mellan det offentliga (stat, kommuner och landsting) och de ideella organisationerna drivs i dag av Forum för Frivilligt Socialt Arbete med inspiration från bland annat Danmark, Storbritannien och Kanada. För att utveckla spelregler i Sverige krävs dock en egen modell med utgångspunkt från hur det svenska offentliga systemet ser ut, hur utvecklingen i Sverige ser ut de närmaste åren och den folkrörelsetradition och det engagemang som präglar organisationer i Sverige i dag.

En process där spelreglerna utvecklas, förankras och fastställs innebär ett stort arbete. Det kräver framför allt att det offentliga aktivt går in i ett sådant arbete och deltar som förhandlings- och diskussionspartner i processen. Regeringen bör snarast inleda ett nära samarbete med den ideella sektorn för att utveckla spelregler och finna former för fortsatt finansiering av den processen.

6.3 Initiera ny forskning

Kunskapen om den ideella sektorn är begränsad. Forskning och kunskapsuppbyggnad är viktig inte minst för organisationerna själva. Kristdemokraterna anser att för att skapa bestående och kontinuerliga kontakter mellan den ideella sektorn och forskningsvärlden är det nödvändigt att initiera och gemensamt utveckla nya forskningsprojekt kring den ideella sektorn. Ideell arena är ett samarbetsprojekt inom den ideella sektorn som bland annat stimulerar till diskussioner kring forskningsprojekt på detta område. Syftet är att vara ett stöd i att hitta relevanta frågeställningar för forskningen samt att föra ut ny kunskap om den ideella sektorn och dess ledarskap från forskningsvärlden till organisationerna själva. Ett annat exempel är Handelshögskolan i Stockholm (HHS) som har ett särskilt forskningsprogram med finansiärer som Röda Korset och Cancerfonden. Under det senaste decenniet har detta program genomfört ett stort antal studier om det civila samhället och dess idéburna organisationer. Att initiera forskning bör vara ett prioriterat område för den arbetsgrupp för den ideella sektorn som regeringen har tillsatt inom departementen.

6.4 Stärk möjligheterna till åldersintegrerad verksamhet

Vi lever i ett samhälle som på många sätt är segregat. En tydlig klyfta i samhället går mellan ung och gammal. Många unga människor saknar kontakt med de äldre generationerna. Det är en stor brist eftersom människor i olika åldrar har mycket att ge varandra i form av erfarenheter och kunskaper. För att underlätta möten över generationsgränserna måste det offentliga uppmuntra och stödja de mötesplatser som finns. Föreningslivet är en sådan mötesplats.

I dag förhindrar den statliga politiken i vissa fall generationsövergripande arbete. Ett exempel är regelverket för ekonomiskt stöd till barn- och ung-

domsorganisationer. Statligt stöd till ungdomsverksamhet i ideella föreningar går enbart till föreningar och organisationer där minst 60 % av medlemmarna är 7–25 år. Detta begränsar möjligheterna till generationsövergripande verksamhet. Dessutom drabbar det de ungdomar som valt att engagera sig i föreningar där kanske hälften av medlemmarna är över 25 år eftersom de på grund av det inte får del av det ekonomiska stödet till ungdomsverksamhet. Detta drabbar särskilt ofta teater- eller orkesterföreningar samt trossamfundens verksamhet ofta är generationsövergripande.

Ett annat problem är åldersgränserna. Redan 2001 konstaterade Svenska Kommunförbundets Kultur- och fritidssektion att de kommunala bidragsberättigande åldrarna för flertalet kommuner är 7–20 år, och att man därmed inte längre följer samma åldersgränser som staten. Kristdemokraterna anser att man bör se över och förenkla regelverket för ekonomiskt stöd till barn och ungdomars kulturutövande i syfte att underlätta generationsövergripande verksamhet.

6.5 Frivilligcentraler

En frivilligcentral är en mötesplats som är öppen för alla som vill göra eller ta emot frivilliga insatser i sitt lokalsamhälle. Verksamheten är ett komplement till privat och offentlig service. Genom att skapa förutsättningar för en ökad gemenskap, trivsel och trygghet bland människor kan isolering och ensamhet brytas. Under den borgerliga regeringstiden inleddes på Kristdemokraternas initiativ ett arbete för att stimulera uppbyggnaden av frivilligcentraler i hela landet. Den utvecklingen avstannade i stort sett när Socialdemokraterna återtog makten, även om eldsjälarna på vissa håll fortfarande håller verksamheten i gång.

Regeringen har under senare tid lyft fram frågan om frivilligcentraler som ett sätt att bidra till utvecklingen inom äldreomsorgen. Det är positivt. Men Kristdemokraterna anser att frivilligcentraler ska ha en betydligt bredare bas för sin verksamhet. Det är inte enbart en fråga för äldreomsorgen utan berör mängder av olika ideella insatser i en kommun. Det finns goda exempel på några håll i vårt land men också i Norge där detta är en mycket utbredd verksamhet. Kristdemokraterna anser att regeringen snarast bör ta initiativ till att stimulera utvecklingen av frivilligcentraler.

6.6 Ideellt engagemang och ekonomisk reglering

De många ideellt arbetande ledarna, bara inom idrotten fler än 700 000, som lägger ned miljontals timmar på att ta hand om barn och ungdomar, gör en ovärderlig insats för samhället som helhet. En mer anonym, men inte mindre viktig, ledarkategori är föreningsledarna, det vill säga ordförande, kassörer, sekreterare och andra föreningsfunktionärer som tillsammans får föreningens hjul att snurra och därmed skapar förutsättningarna för aktivitetsledarnas verksamhet.

Fel! Okänt namn på

Under senare tid har det kommit flera signaler om att det blir allt svårare att rekrytera föreningsledare. I en rapport från Riksidrottsförbundet framhålls tre orsaker: att uppdragen tar för mycket tid, att det är svårt att få övriga medlemmar att engagera sig samt svårigheterna att hantera ekonomin. Bland ideella organisationer finns farhågor att den ekonomiska redovisningen blir så komplicerad att kassören måste vara ekonomiskt utbildad eller att särskild personal måste anställas, vilket få föreningar har råd med. Det skulle innebära ett dråpslag för den ideella sektorn. Kristdemokraterna anser därför att det är mycket viktigt att den ideella sektorn även fortsättningsvis kan ha en enkel administration som inte leder till krav på ekonomisk utbildning. I den översyn av folkrörelsepolitiken regeringen planerar bör ett av målen vara att förenkla lagar och regler på detta område.

6.7 Öka möjligheten till ersättning av mindre värde

I utredningen *Förmåner och ökade levnadskostnader* (SOU 1999:94) föreslås att vissa förmåner ska undantas från beskattning, nämligen sådana som är av mindre värde och som ges vid särskilda tillfällen. Ett exempel som nämns är förmåner av mindre värde som utgår i samband med arbete i en ideell förening. Kristdemokraterna anser att en beloppsgräns för vad som är mindre värde bör införas och att om det sammanlagda värdet av de gåvor eller förmåner som erhållits under ett år från samma arbetsgivare understiger detta värde ska det inte tas upp till beskattning. Vi anser att detta skulle vara värdefullt inte minst för ideella organisationer som på ett symboliskt sätt vill belöna sina medarbetare som i övrigt arbetar utan ersättning.

6.8 Mervärdesskatt i ideella sektorn

För några år sedan presenterades utredningen ”Mervärdesskatt i ett EG-rättsligt perspektiv” (SOU 2002:74). I utredningen föreslås att alla ideella föreningar ska momsbeläggas för den näringsverksamhet de bedriver. Föreningar som bedriver second hand-försäljning för biståndssändamål skulle enligt förslaget alltså betala skatt för en verksamhet där varorna skänks, allt arbete utförs ideellt och behållningen går till biståndssändamål. Det är inte rimligt.

Andra näringsverksamheter som enligt förslaget också kan komma att omfattas av en momsbeläggning är till exempel en stor del av bildningsförbundens studiecirkelar, Bingolotto och Frälsningsarméns julsjåva. Trossamfund har i stort sett stått utanför momssystemet men riskerar nu att bli skyldiga att göra momsredovisning för en rad varor och tjänster som exempelvis försäljning av böcker, tidskrifter och kaffeservering. Förslaget riskerar att slå hårt mot hela den ideella sektorn inte bara ekonomiskt utan också genom att bidra till krav på ökad administration, vilket framför allt kommer att drabba små organisationer och föreningar. Kristdemokraterna menar att momsutredning-

Fel! Okänt namn på

ens förslag kommer att slå hårt mot den ideella sektorn och därmed knappast kan genomföras utan att vårt land blir demokratiskt och kulturellt fattigare.

Efter en massiv kritik från bland annat många föreningar och oppositionspartier, bland annat Kristdemokraterna, beslutade finansministern under våren 2004 att dra tillbaka förslaget för ytterligare beredning. Även en bred remissomgång ska genomföras. Det är positivt att beslutet har skjutits upp, och vi förväntar oss att regeringen återkommer till riksdagen med ett förslag när de brister som finns i utredningen har justerats. Kristdemokraterna anser att Sverige även fortsättningsvis bör ha en generös inställning till föreningslivet och därför avstå från att beskatta ideellt arbete.

6.9 Uppmärksamma FN:s frivilligdag i Sverige

I december 1985 godkände FN:s generalförsamling en resolution (Nr 40/212) om att utse den 5 december till FN:s frivilligdag (International Volunteer Day). I resolutionen inbjuds regeringar över hela världen att uppmärksamma denna dag för att sätta fokus på ekonomisk och social rättvisa. Resolutionen uppmanar även FN:s institutioner att informera och skapa aktiviteter kring denna dag som lyfter fram frivilligorganisationernas arbete. Kristdemokraterna har noterat att något sådant regeringsinitiativ hittills inte har tagits i Sverige. Kristdemokraterna anser att det är viktigt att uppmärksamma det ideella arbetet och anser därför att regeringen bör ta initiativ för att uppmärksamma FN:s frivilligdag även i Sverige.

Stockholm den 4 oktober 2005

Kenneth Lantz (kd)

Inger Davidson (kd)

Ulrik Lindgren (kd)

Sven Brus (kd)

Gunilla Tjernberg (kd)

Olle Sandahl (kd)

Chatrine Pålsson (kd)

Rosita Runegrund (kd)

Torsten Lindström (kd)

Dan Kihlström (kd)